

PHÂN TÍCH VÀ CẢM NHẬN VỀ NHÂN VẬT A PHỦ TRONG TÁC PHẨM VỢ CHỒNG A PHỦ CỦA NHÀ VĂN TÔ HOÀI

1. Phân tích nhân vật A Phủ của Tô Hoài

*"Tây Bắc ư, có riêng gì Tây Bắc
Khi lòng ta đã hóa những con tàu"*

Những câu thơ của Chế Lan Viên gợi nhắc cho bạn đọc về một vùng đất Tây Bắc với nhiều hoang sơ, bí ẩn. Khám phá Tây Bắc đâu chỉ có những hồn thơ của Chế Lan Viên. Ta còn từng bắt gặp Tô Hoài với riêng một tập truyện viết về phong tục về thiên nhiên và con người Tây Bắc. Trong đó truyện ngắn Vợ chồng A Phủ là một trong ba truyện ngắn tiêu biểu nhất của tập truyện Tây Bắc. Truyện ngắn thành công trong việc xây dựng hình tượng nhân vật và A Phủ là nhân vật tiêu biểu trong toàn bộ câu chuyện.

Tô Hoài là một nhà văn lớn trong nền văn xuôi hiện đại Việt Nam với số lượng tác phẩm đạt đến kỷ lục. Hầu hết sáng tác của Tô Hoài thiên về diễn tả sự thật của đời thường với trần thuật hóm hỉnh, sinh động hấp dẫn. Sáng tác của ông thể hiện sự am hiểu sâu sắc về cuộc sống con người phong tục cũng như sinh hoạt của người dân Tây Bắc.

Tô Hoài đã để cho A Phủ xuất hiện trong lần cọ xát, đánh nhau với A Sử, sau đó bị bắt và bị đánh đập dã man. Tiếp theo đó tác giả ngược dòng kể về hoàn cảnh của A Phủ. A Phủ phải chịu đựng sự cơ cực, vất vả những năm tháng ấu thơ. Trận dịch đậu mùa khi A Phủ mười tuổi đã cướp đi gia đình, bố mẹ, anh chị em. Để lại một mình A Phủ bơ vơ, cù bất cù bơ. Tình cảnh ấy thật khiến người đọc xúc động. Đáng buồn hơn nữa có người đã đem A Phủ đi bán đổi lấy thóc. Nhưng tính cách gan góc, ngang bướng của A Phủ thì nó không thể trói buộc được anh. A Phủ đã trốn lên Hồng Ngài, làm thuê làm mướn từ mùa này sang mùa khác. Sự cơ cực ấy đã được rèn luyện suốt bao nhiêu năm, A Phủ thành một chàng thanh niên gan dạ, dũng cảm đương đầu với số phận. Đây chính là một trong những điều tạo nên sự bút phá về sau của cuộc đời A Phủ.

Từ khi trưởng thành, A Phủ đã chứng tỏ mình là một người gan góc, liều lĩnh, không chịu khuất phục, luôn chiến đấu với bản thân để vươn đến những điều tốt đẹp nhất "biết đục lười cày, biết đục cuốc lại cày giỏi và săn bắn bò tót rất bạo". Chính nghị lực và sức khỏe của A Phủ đã khiến cho nhiều người yêu mến anh. Dù nghèo đói, cơ cực nhưng A Phủ luôn sống lạc quan, tự tin vào tương lai phía trước. Vào những ngày Tết, "A phủ chỉ có một chiếc vòng cổ, A Phủ cứ đi chơi cùng trai làng, đem sáo, khèn, con quay và cả quả pao đi tìm người yêu ở các làng trong vùng". Chính điều này đã tạo nên ấn tượng cho nhiều cô gái.

Khi bị bắt về nhà thống lí Pá Tra, A Phủ trở thành nô lệ cho nhà thống lí, và với bản năng của mình, A Phủ không than, không van xin lấy một lời, A Phủ không bao giờ chịu khuất phục dù trước mình là ai. A Phủ bị đánh rất tàn nhẫn, mặt A Phủ sưng lên, môi và đuôi mắt dập chảy máu. "Cứ như thế, suốt chiều, suốt đêm, càng hút, càng tỉnh, càng đánh, càng chửi, càng hút". Những câu văn rất chân thực để miêu tả lại cảnh xử kiện độc đáo ấy, có đến vài lần nhà văn nhắc đến hình ảnh khói thuốc phiện tuôn ra các lỗ cửa sổ, ông còn sử dụng những câu văn mang tính liệt kê và phép lặp cú pháp để nhấn mạnh tính chất dã man của cường quyền trong nhà Pá Tra đối với người dân ở miền núi Tây Bắc thời kì phong kiến thực dân thống trị. Bị phạt vạ, A Phủ thành người ở không công quần quật với hàng núi công việc. A Phủ có thể đốt rừng, cày nương, vỡ nương, săn bò tót, bẫy hổ, chăn bò, chăn ngựa, quanh năm một thân một mình rong ruổi ngoài gò ngoài rừng, có những khi đói rừng, hổ gấu thường tìm đến các đàn trâu bò dê ngựa, A Phủ phải ở lều luôn hàng tháng trong rừng. Nhưng anh không hề nói lại nửa lời mà chấp nhận vì bọn chúa đất đầy đọa, áp bức nhân

dân quá trơ trẽn. A Phủ chấp nhận cũng vì chính A Phủ cũng không có gia đình, có nhà, hơn nữa, anh đã gây nên tội thì cũng phải chịu phạt. Nhưng khi có một vụ việc xảy ra đó là khi hổ vồ mất bò, A Phủ nhất quyết cãi lại lời Thống Lý, quyết tâm đi bắt hổ. Nhưng cuối cùng anh đành phải tự tay đóng cọc và lấy một cuộn dây mây để người ta trói mình. Ở trong nhà thống lí Pá Tra, sinh mạng anh đúng là đã bị coi thường, anh phải thế mạng cho một con bò đã bị hổ ăn thịt. Và giọt nước mắt trên hõm má đã xám đen lại của anh là giọt nước mắt của sự đắng cay, sự cô độc, bất lực và tuyệt vọng.

Bi kịch này nối tiếp bi kịch khác, chỉ vì để hổ vồ mất bò mà thống lý đã bắt trói A Phủ và đánh đập dã man. Sự đau khổ và tuyệt vọng in hằn trong đôi mắt ấy, đôi mắt ám ảnh người đọc đến tận tâm can. Cái chết hiển hiển trong tâm trí A Phủ và A Phủ ý thức rất rõ được điều này.

Có lẽ chính vì ý thức này đã làm nên sự vượt phá ở cuối tác phẩm khi Mị quyết định cởi trói và bỏ trốn cùng A Phủ. Có lẽ đây là đoạn văn khiến cho người đọc vừa hồi hộp, vừa xót xa vừa khâm phục. Con người ta khi bị bóc lột quá sức sẽ vùng lên đấu tranh để đi tìm con đường riêng. A Phủ thực sự đã làm được. Thoát khỏi nhà thống lý, A Phủ sẽ thành một người công dân có ích cho đất nước, đi theo tiếng gọi của cách mạng.

2. Suy nghĩ về nhân vật A Phủ trong Vợ chồng A Phủ

Vợ chồng A Phủ là một tác phẩm tiêu biểu khi tác giả Tô Hoài viết về đề tài Tây Bắc. Tác phẩm đặc sắc này sau đó đã được dựng thành phim và được đông đảo khán giả đón nhận. Cùng với đó, những nhân vật ở trong tác phẩm Vợ chồng A Phủ, đã trở thành những nhân vật điển hình. Trong đó nổi bật lên là hình tượng A Phủ, mang những vẻ đẹp của người Tây Bắc và bản lĩnh dám vượt lên số phận.

Tác phẩm Vợ chồng A Phủ của Tô Hoài mở đầu khi giới thiệu nhân vật Mị ở trong cảnh tình đầy nghịch lý và cuốn hút độc giả: "Ai ở xa về, có dịp vào nhà thống lí Pá Tra thường trông thấy có một cô gái ngồi quay sợi gai bên tảng đá trước cửa, cạnh tàu ngựa. Lúc nào cũng vậy, dù quay sợi, thái cỏ ngựa, dệt vải, chẻ củi hay đi cõng nước dưới khe suối lên, cô ấy cũng cúi mặt, mặt buồn rười rượi". Và từ một hình ảnh đó, để rồi khi liên kết xâu chuỗi với nhau, tác giả làm nổi bật được hình tượng nhân vật trong tác phẩm, mà chính hình ảnh này cũng khiến cho Nhân vật A Phủ và Mị có duyên gặp nhau.

A Phủ được giới thiệu là một người mồ côi, một thân một mình, bị bán xuống đồng tháp, trốn trở lại đồng cao rồi lưu lạc đến Hồng Ngài. Từ nhỏ, A Phủ đã gan bướng, dũng cảm. Chàng trai lao động giỏi, không ngại những việc nặng nhọc, nguy hiểm, là niềm mơ ước của bao cô gái. Tuy vậy, A Phủ vẫn đi chơi ngày tết, mơ ước tìm bạn kết đôi. Cho thấy đây là một chàng trai khao khát hạnh phúc và tình yêu. A Phủ như đứa con, như cánh chim của núi rừng Tây Bắc. Nhân vật A Phủ bị rơi vào hoàn cảnh bất hạnh qua vụ xử kiện vô lý của gia đình nhà thống lí Pá Tra. Từ vụ xử kiện này, A Phủ từ một chàng trai tự do yêu đời trở thành một nô lệ tàn đời mãi kiếp cho nhà thống lí. Nguyên nhân cũng chính vì A Phủ dám cả gan đánh A Sử. Trong cảnh A Phủ đánh nhau với A Sử, Tô Hoài đã sử dụng một loạt động từ mạnh: chạy vụt ra, vung tay, ném, xộc tới, nắm cái vòng cổ, kéo dập đầu xuống, xé áo, đánh tới tấp. Đọc đoạn văn này, người đọc có cảm tưởng được chứng kiến một cách đầy hả hê trận đòn của chàng trai nghèo trừng trị đám con quan cậy quyền, cậy thế.

Cá tính gan góc của A Phủ đã bộc lộ từ năm 10 tuổi. Cá tính ấy lại được chính cuộc sống hoang dã núi rừng cùng hoàn cảnh ở đợ làm thuê vất vả cực nhọc hun đúc nên một A Phủ có cá tính mạnh mẽ, táo bạo. Vừa xuất hiện, A Phủ đã lôi cuốn người đọc bằng những hành động mạnh mẽ, dữ dội: "chạy vụt ra", "vung tay ném", "xộc tới nắm" "kéo dập đầu, xé, đánh tới tấp...". A Phủ là một người thẳng thắn, nóng tính, thật thà, chất phác. A Phủ đánh A Sử để trừng trị thói con quan ỷ thế làm càn. Anh bị người nhà thống lí bắt, đánh suốt đêm đến

mức “mặt A Phủ sưng lên, môi và đuôi mắt chảy máu”, “hai đầu gối sưng bạnh lên như mặt hổ phù”. Dù vậy, A Phủ “chỉ im như cái tượng đá” thể hiện sự gan góc, dám làm dám chịu. Khi đã phải sống thân phận của kẻ làm công trừ nợ, anh vẫn là chàng trai của tự do. Dù phải quanh năm một mình “đốt rừng, cày nương, cuốc nương, săn bò tót, bẫy hổ, chăn bò, chăn ngựa...”, việc gì A Phủ cũng làm phẳng phẳng chằng hề tính toán thiệt hơn.

Vì mãi bẫy nhím, để hổ bắt mất một con bò, A Phủ thật thà vác về nửa con bò hổ ăn dở và thản nhiên nói với thống lí “cho tôi mượn cây súng. Tôi đi lấy con hổ về”. Anh coi đó là một việc rất dễ dàng. Thống lí không cho, anh cãi lại cũng rất điềm nhiên. Anh không biết sợ cái uy của bất kỳ ai. Con hổ hay thống lí cũng thế thôi. Kể cả khi lạng lẽ đi lấy cọc và dây mây rồi đóng cọc để người ta trói đứng mình chết thê mạng cho con vật bị mất, A Phủ cũng làm việc ấy một cách thản nhiên. Là người mạnh mẽ, gan góc, A Phủ không sợ cả cái chết.

Cuộc đời của A Phủ cũng giống như Mị, từ đây sống hay chết cũng đều phó mặc cho nhà thống lí. A Phủ không có quyền lựa chọn cho mình con đường đi, không được chọn hạnh phúc cho mình. Suốt một đời này phải làm trâu làm ngựa cho nhà thống lí. Một sự thật nghiệt ngã đến đau lòng. Tô Hoài đã khiến người đọc không khỏi xúc động. Bằng ngôn ngữ đặc tả, tác giả đã tạo nên sự riêng biệt của A Phủ.

Sức mạnh của tinh thần phản kháng và lòng khao khát rõ nhất khi A Phủ được Mị cởi trói. A Phủ đã ngã quy xuống vì kiệt sức nhưng sau đó A Phủ đã quật tức vùng lên chạy khỏi nhà thống lí. Có lẽ lòng khao khát được sống, được tự do và tinh thần phản kháng ở chàng trai nô lệ ấy đã tạo nên nguồn sức mạnh vô biên khiến cho A Phủ không chỉ được cứu mình mà còn cứu được Mị chạy trốn khỏi nhà thống lí Pá Tra, để được sống tự do chấm dứt kiếp đời nô lệ.

Tô Hoài đã xây dựng nhân vật A Phủ bằng bút pháp điển hình hóa, vừa cụ thể vừa khái quát. Cả A Phủ và Mị đều có những phẩm chất số phận tương đồng nhưng cách khắc họa nhân vật của nhà văn đã có những thay đổi và sáng tạo để phù hợp với con người hiện thực. A Phủ là được khắc họa qua ngôn ngữ và hành động. Những biểu hiện, lời nói và hành động của A Phủ thường ngắn gọn, dứt khoát quyết liệt rất phù hợp với tính cách và góp phần thể hiện giá trị hiện thực và giá trị nhân đạo.

3. Viết bài văn nghị luận về nhân vật A Phủ

Tô Hoài như một từ điển sống, một pho sách sống. Ông có vốn hiểu biết sâu sắc, phong phú về phong tục tập quán của nhiều vùng miền khác nhau, lối trần thuật hóm hỉnh, vốn từ vựng giàu có, sáng tạo, cách miêu tả đậm chất tạo hình lay động lòng người. Ông đã viết thành công tác phẩm Truyện Tây Bắc, trong đó có truyện Vợ chồng A Phủ. Qua truyện ngắn này, Tô Hoài đã phản ánh nỗi thống khổ và sự vùng dậy của người Mèo ở Tây Bắc, một lòng quyết tâm đi theo kháng chiến để giành lấy tình yêu, hạnh phúc. Tiêu biểu cho những con người ấy là A Phủ, một trong những nhân vật thành công nhất của Tô Hoài trong tác phẩm này.

Tác giả cho A Phủ xuất hiện đột ngột trong trận đánh nhau với A Sử con trai thống lí, rồi bị bắt, bị đánh đập, bị phạt vạ phải ở trừ nợ. Sau đó mới kể lai lịch của A Phủ. Cách giới thiệu này vừa gây chú ý cho người đọc vừa nhấn mạnh tính cách mạnh mẽ của A Phủ.

Tác giả cho A Phủ xuất hiện khá đột ngột trong một hoàn cảnh đánh nhau với A Sử, bị bắt, bị đánh đập tàn nhẫn ở nhà thống lí Pá Tra, rồi mới kể về lai lịch của nhân vật. Đó là một người nghèo khổ đã mất hết cả mẹ cha và anh em trong một trận đậu mùa khủng khiếp, phải sống kiếp bơ vơ khi còn rất nhỏ và “người làng đói bụng đã bắt A Phủ đưa xuống bán đổi lấy thóc của người Thái ở dưới cánh đồng”. Không cam chịu cuộc sống khốn khổ, mới 10 tuổi đầu A Phủ đã tự khẳng định tính cách gan góc: một mình kiếm sống, học hỏi đủ thứ nghề “biết đục lười cày lại cày giỏi và đi săn bò tót rất bạo”, Khi lớn lên, A Phủ chẳng những

hiền lành, lao động giỏi mà còn có sức khỏe hơn người. "Công việc làm hay đi săn, cái gì cũng làm phẳng phẳng", "A Phủ chạy nhanh như ngựa". Vượt lên trên hoàn cảnh khắc nghiệt, A Phủ vẫn sống một đời sống tâm hồn phóng khoáng, hồn nhiên, yêu đời, yêu chính nghĩa, tự tin của tuổi trẻ. "Đang tuổi chơi, trong ngày Tết đến, dù chẳng có quần áo mới như nhiều trai làng khác, A Phủ chỉ có độc một chiếc vòng trên cổ. A Phủ cũng cứ cùng trai làng đem sáo, khèn con quay và quả pao đi tìm người yêu ở các làng trong rừng". Vì vậy, A Phủ trở thành niềm mơ ước của biết bao cô gái Mèo. Họ khao khát với nhau "Đứa nào được A Phủ cũng bằng có được con trâu tốt trong nhà, chẳng mấy lúc mà giàu". Tuy vậy với tập tục khắc nghiệt của xã hội phong kiến miền núi đương thời. A Phủ chẳng những bị khinh thường mà thực tế cũng chẳng bao giờ anh kiếm đủ tiền để làm nhà và cưới vợ. Đau khổ hơn, A Phủ là đứa con của núi rừng tự do mà vẫn không sao thoát khỏi kiếp sống nô lệ. Sự việc xảy ra vào đêm hội mùa xuân. A Phủ dám đánh lại con nhà quan phố đám chơi "Chạy vụt ra, vung tay ném con quay rất to vào mặt A Sử. Nó vừa kịp bưng tay lên, A Phủ đã xộc tới, nắm cái vòng cổ, kẹp dập đầu xuống, xé vai áo, đánh tới tấp...".

Có lẽ A Phủ đang tự xót thương cho số phận quá đổi hẩm hiu và đắng cay của cuộc đời mình, bất hạnh từ khi nhỏ cho đến khi trưởng thành, rồi cuối cùng phải đền mạng vì làm mất một con bò. Cuộc đời anh thế mà lại không đáng giá bằng một con bò bị hổ ăn thịt. Cũng chính giọt nước mắt ấy đã cứu cuộc đời A Phủ, nó đã đánh động trái tim và bản năng của Mị, cô đã liều lĩnh cắt dây trói để thả người đàn ông khốn khổ sắp chết, mặc kệ những nguy hiểm của bản thân. Ngay lúc nghe được hai tiếng thì thào "Đi đi..." của Mị, thì bản năng, khao khát được sống được tự do mãnh liệt của A Phủ lập tức bùng cháy, hâm nóng thân thể đang chực sụp xuống vì đói vì rét, trở thành động lực khiến anh dùng hết sức bình sinh chạy xuống sườn đồi, thoát khỏi gông cùm của cường quyền độc ác. Khi nhìn thấy Mị đuổi theo, xin đi cùng, A Phủ đã không ngần ngại, giúp đỡ người đàn bà đã cứu mình cùng nhau chạy trốn mà không hề hỏi có sự. Rồi từ ấy hai người trở thành vợ chồng, điều đó chứng tỏ rằng A Phủ đã có sự thấu hiểu cảm thông và chia sẻ với cuộc đời của Mị. Chi tiết hai vợ chồng cùng nhau làm cách mạng, đã chứng tỏ ý chí và bản lĩnh của A Phủ, con người có nghị lực phi thường, khao khát tự do mãnh liệt, tự giải thoát cho bản thân bằng những con đường riêng biệt. Mà tính cho đến kết truyện A Phủ đã có đến ba lần tự giải phóng bản thân, một lần lúc bị bán đi, một lần trốn khỏi nhà thống lý và lần nữa là khi tham gia vào cách mạng, trở thành cán bộ, trở thành con người mới.

Bằng khả năng khắc họa nhân vật tài tình, Tô Hoài đã xây dựng được một nhân vật hết sức tiêu biểu cho những chàng trai miền Tây Bắc A Phủ. Một chàng trai khỏe mạnh, có tài năng và cá tính mạnh mẽ. A Phủ là một biểu tượng của chàng trai núi rừng mộc mạc, chân chất. Đồng thời, xây dựng nhân vật A Phủ cũng góp phần thể hiện giá trị hiện thực và nhân đạo của truyện ngắn này.

4. Bình giảng hình tượng nhân vật A Phủ của Tô Hoài

Cùng với Nam Cao, Kim Lân, Nguyễn Công Hoan, Ngô Tất Tố,... Tô Hoài cũng là một trong những ngòi bút xuất sắc và nổi bật khi viết về đời sống của nhân dân Việt Nam trong những năm trước và sau cách mạng tháng tám thành công. Trong đó nổi bật nhất trong sự nghiệp sáng tác của Tô Hoài ở mảng văn học hiện thực ấy là các tác phẩm viết về số phận con người ở miền núi phía Bắc, mà đại diện là tác phẩm Vợ chồng A Phủ với nhân vật chính là Mị và A Phủ, những con người bị cường quyền và thần quyền phong kiến nửa thực dân chèn ép, tước đoạt quyền được hạnh phúc, tự do thậm chí là đe dọa cả sinh mạng. Trong truyện ngắn ngoài nhân vật Mị, thì A Phủ cũng là một nhân vật đáng chú ý, với cuộc đời và những vẻ đẹp tâm hồn đáng quý, đáng trân trọng.

A Phủ không phải là nhân vật xuất hiện ngay từ đầu câu chuyện nhưng dường như lại khiến người cho đọc ám ảnh cho mãi đến về sau. Nhân vật xuất hiện trước mắt người đọc trong

lần đánh nhau với A Sử con trai thống lí Pá Tra nên bị bắt, bị phạt vạ và đánh đập rất dã man. Từ đây, tác giả đã ngược dòng để kể về lai lịch của A Phủ, giúp người đọc hình dung rõ hơn về con đường đời vượt lên số phận của anh.

A Phủ là một đứa trẻ sinh ra trong nghèo khổ, đau đớn hơn lại mồ côi cả cha lẫn mẹ sau một trận dịch đậu mùa. Chính vì thế mà cả năm tháng tuổi thơ của anh phải sống kiếp nô lệ đọa đày khi bị người làng bắt trói rồi đem bán cho người Thái ở dưới cánh đồng. Thế nhưng, không chịu khuất phục số phận, A Phủ đã liều lĩnh bỏ trốn lên Hồng Ngài, làm thuê làm mướn đủ nghề từ mùa này sang mùa khác để kiếm sống nuôi thân. Bản lĩnh gan góc, sức sống tiềm tàng đã được trui rèn trong những năm tháng cơ cực ấy và đó cũng chính là một trong những điều tạo nên sự bất phá về sau trong cuộc đời A Phủ.

A Phủ là nhân vật được tác giả cho xuất hiện khá đột ngột trong cuộc đánh nhau của thanh niên làng bên với A Sử rồi mới kể về lai lịch của nhân vật. Nhà văn để nhân vật đi vào trang văn bất ngờ, tự nhiên và đầy ấn tượng. A Phủ quê ở Háng-bla và tuổi thơ đã phải gánh chịu một tai họa khủng khiếp cướp đi cả gia đình anh. A Phủ gan dạ, vừa ngang bướng đã trốn lên núi khác, lưu lạc đến Hồng Ngài. Đi làm cho nhà người, ngày qua ngày, mùa qua mùa, A Phủ trưởng thành với biết bao những phẩm chất tốt đẹp của người lao động miền núi “biết đục lười cày, biết đục cuốc, lại cày giỏi và đi săn bò tót rất bạo”, “đốt rừng, cày nương, cuốc nương, săn bò tót, bẫy hổ, chăn bò, chăn ngựa, quanh năm một thân một mình bôn ba rong ruổi ngoài gò ngoài rừng”.

Một mình bươn trải, A Phủ đủ mạnh mẽ, gan góc, sống tự do phóng khoáng thì kết thúc bị trói buộc cả cuộc đời tại nhà thống lí. Chính sách áp bức của chúa đất đã đẩy người lao động phải rơi vào thân phận kẻ nô lệ suốt đời. Cảnh xử kiện A Phủ là minh chứng rõ ràng nhất về cách áp chế kiểu trung cổ ở miền núi. Cuộc xử kiện diễn ra trong khói thuốc phiện mù mịt “tuôn ra các lỗ cửa sổ tun hút xanh như khói bếp” và “Người thì đánh, người thì quỳ lạy, kẻ lể, chửi bới. Xong một lượt đánh, kẻ, chửi, lại hút”, cứ thế suốt từ trưa cho đến hết đêm. Riêng A Phủ chỉ âm thầm chịu đựng, nuốt đắng cay mà chịu đòn đầy đau đớn.

Có thể nói, thông qua nhân vật A Phủ, chúng ta đã nhận ra được giá trị hiện thực và nhân đạo sâu sắc. Đó là tiếng nói lên án tố cáo tội ác tày trời của giai cấp chủ nô phong kiến miền núi đang áp bức, bóc lột nhân dân Tây Bắc. Đồng thời, nhà văn cũng phát hiện và trân trọng vẻ đẹp tâm hồn của những con người lao động. Từ đó bộc lộ niềm cảm thông, yêu thương chân thành, sâu sắc đến những nhân cách đáng quý ấy.

Về nghệ thuật, nhân vật A Phủ được khắc họa chân dung, tính cách thông qua ngôn ngữ mộc mạc, giản dị, cùng phong cách trần thuật hấp dẫn, xây dựng nhân vật giữa những tình huống truyện đặc sắc. Đó là những điều đã làm nên một nhân vật A Phủ mạnh mẽ, tràn đầy sức sống. Anh là một hình tượng điển hình cho cuộc sống ngọt ngào của những người lao động hiền lành, chất phác trên vùng cao, dưới sự thống trị của những người cầm quyền giàu có nhưng mất nhân tính. Họ đẩy những người hiền lành như anh đến bước đường cùng, để rồi anh phải đấu tranh, phải giải phóng mình, vụt chạy, tìm cho mình một con đường khác, một con đường mà ở đó anh sẽ tìm thấy được hạnh phúc. Tô Hoài thấu hiểu được điều đó, ông đặt tình cảm, niềm cảm thương của mình vào nhân vật A Phủ, với ước mong rằng những người khổ đau sẽ tìm được con đường giải phóng bản thân.

Nguyễn Minh Châu từng viết “Nhà văn phải là người đi tìm những hạt ngọc ẩn dấu trong bề sâu tâm hồn của con người”. Với Tô Hoài, ông không chỉ tìm kiếm, phát hiện mà còn khơi nguồn vực dậy trong tâm hồn Mị sức sống, khao khát sống tưởng như đã bị héo mòn, bị chôn vùi bởi những thế lực tàn bạo. Qua đó nhà văn khéo léo gửi quan niệm về cuộc sống của bản thân vào nhân vật của mình rằng: Con người lao động, trong bất cứ hoàn cảnh nào, họ luôn giữ bản lĩnh và sẵn sàng đấu tranh cho chính hạnh phúc của bản thân mình.